

عوامل مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

نسرین نعمتی^۱

داوود گرجی زاده*^۲

محمدحامد خان محمدی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۱/۰۱

چکیده

تأخیر در ارائه گزارش حسابرس در حسابداری مالی با توجه به حساسیت به موقع بودن اطلاعات انتشار یافته، نظر دانشگاهیان و پژوهشگران را به خود جلب کرده است، بر همین اساس پژوهش حاضر با عوامل مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار می‌دهیم. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است نتایج این پژوهش بر اساس اطلاعات تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که در دوره زمانی ۸ ساله براساس صورت‌های مالی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ شرکت‌های نمونه می‌باشد. نتایج نشان داد که بین اندازه شرکت، اندازه موسسه حسابرسی، دوره تصدی و حق الزحمه حسابرس با تأخیر در گزارش حسابرسی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد همچنین بین دوگانگی وظیفه مدیر عامل، مالکیت سهامداران نهادی، تمرکز مالکیت، وجود کمیته حسابرسی و ضعف کنترل داخلی با تأخیر گزارش حسابرس رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

کلمات کلیدی

تأخیر در ارائه گزارش حسابرس، دوگانگی وظیفه مدیر عامل، مالکیت سهامداران نهادی، کمیته حسابرسی، ضعف کنترل داخلی

۱. کارشناسی ارشد حسابداری، گرایش حسابرسی، گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.
۲. مدرس، گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. نویسنده مسئول (استاد راهنما): davoud.gorjizadeh@gmail.com.
۳. مدرس، گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.

مقدمه

گزارش حساب‌برسان، محصول نهایی فرایند حسابرسی است. نقش حساب‌برسان برای ارائه تضمین کافی و مناسب برای کنترل مباحث اقتصادی شرکتها در حال حاضر تکامل یافته است. البته، ناگفته نماند که مسئولیت حصول اطمینان از کفایت کنترل های داخلی شرکت ها توسط مدیریت هنوز در جای خود استوار است. از طرفی حسابرسی از ارکان اساسی فرآیند پاسخ گویی است، زیرا پاسخ گویی مستلزم وجود اطلاعات معتبر و قابل اتکاست و قابلیت اتکای اطلاعات، مستلزم بررسی آن ها به دست شخصی مستقل از تهیه کننده اطلاعات است. این امر مهم از طریق فرآیند حسابرسی صورت می گیرد که در فرآیند پاسخ گویی، حسابرسی با اظهار نظر مربوط از طریق تعیین اعتبار اطلاعات، ارزش افزوده ایجاد می کند. بدین صورت، یک پل ارتباطی بین یافته های حساب‌برسان با افراد خارج و داخل شرکت به صورت اظهار نظر حسابرسی به وجود می آید که نقش مهمی در هشدار به استفاده کنندگان از صورت های مالی نسبت به شناخت مشکلات پیش روی شرکت ایفا می کند و اگر شرکت دارای هر گونه ایراد و تحریفی باشد، موسسه حسابرسی به سهولت از آن نخواهد گذشت و بر روی اظهار نظر حسابرسی تأثیر گذار خواهد بود (دی آنجلو، ۱۹۸۱).

تجزیه و تحلیل سرمایه گذاران در بازار اوراق بهادار، عموماً با استفاده از گزارش های مالی منتشر شده توسط شرکت های عضو بورس است. اظهار نظر حساب‌برسان مستقل بر این نوع از گزارش ها منجر به اعتبار بخشی این گزارش ها می شود، به گونه ای که گزارش های مالی حسابرسی شده توسط حساب‌برسان مستقل، مهم ترین محصول سیستم اطلاعاتی است که از اهداف عمده آن، فراهم آوردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. بی شک ارائه اطلاعات مفید و معیارهای صحیح به سرمایه گذاران در بورس، به طوری که مبنای منطقی برای تصمیم گیری صحیح آنان فراهم سازد، می تواند از یکسو با حفظ استمرار حضور سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار به واسطه حفظ منافع و جلوگیری از زیان دیدن آنان، موجب رونق بیشتر بورس گردد و از سوی دیگر، با ایجاد زمینه ای برای تخصیص بهینه منابع محدود اقتصادی، به طرح های سودآورتر، رشد و شکوفایی اقتصاد کشور را در پی داشته باشد. تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی با توجه به اینکه بر به موقع بودن اطلاعات گزارشگری مالی و عملکرد مالی شرکت تأثیر دارد، هدف این پژوهش تبیین عوامل مؤثر بر ارائه گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

تاخیر در ارائه گزارش حسابرس در حسابداری مالی با توجه به حساسیت به موقع بودن اطلاعات انتشار یافته، نظر دانشگاهیان و پژوهشگران را به خود جلب کرده است. انتشار به موقع اطلاعات حسابداری مالی ممکن است بر سطح عدم اطمینان در تصمیم گیری تأثیر گذارد؛ بنابراین رفتار بازار تحت تأثیر اطلاعات حسابداری انتشار یافته است (چمبرز و پنمن، ۱۹۸۴؛ اشتون و همکاران، ۱۹۸۷). تحقیقات گذشته در مورد تاخیر در گزارش حسابرس بطور عمده در شناسایی عوامل مؤثر در تاخیر در گزارش حسابرس تمرکز داشته است (اشتون و همکاران، ۱۹۸۹، بمبر و همکاران، ۱۹۹۳، نچل و پین، ۲۰۰۱، بهن و همکاران، ۲۰۰۶). مطالعات قبلی نشان می دهد که اندازه تاخیر در گزارش حسابرس بستگی به عوامل مربوط به شرکت (به عنوان مثال اندازه شرکت، صنعت، وجود اقلام غیر مترقبه و ...) و عوامل مرتبط با حسابرس، دارد (به عنوان مثال میزان کار حسابرسی، تجربه کارکنان حسابرسی، انگیزه کارکنان حسابرسی برای ارائه گزارش به موقع، گزارش موسسه حسابرسی و ...) (بمبر و

همکاران، ۱۹۹۳).

تجزیه و تحلیل سرمایه گذاران در بازار اوراق بهادار، عموماً با استفاده از گزارش های مالی منتشر شده توسط شرکت های عضو بورس است. اظهار نظر حسابرسان مستقل براین نوع از گزارش ها منجر به اعتبار بخشی این گزارش ها می شود، به گونه ای که گزارش های مالی حسابرسی شده توسط حسابرسان مستقل، مهم ترین محصول سیستم اطلاعاتی است که از اهداف عمده آن، فراهم آوردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. بی شک ارائه اطلاعات مفید و معیارهای صحیح به سرمایه گذاران در بورس، به طوری که مبنای منطقی برای تصمیم گیری صحیح آنان فراهم سازد، می تواند از یکسو با حفظ استمرار حضور سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار به واسطه حفظ منافع و جلوگیری از زیان دیدن آنان، موجب رونق بیشتر بورس گردد و از سوی دیگر، با ایجاد زمینه ای برای تخصیص بهینه منابع محدود اقتصادی، به طرح های سودآورتر، رشد و شکوفایی اقتصاد کشور را در پی داشته باشد (صادقی حسن آبادی، ۱۳۸۸). تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی با توجه به اینکه بر به موقع بودن اطلاعات گزارشگری مالی و عملکرد مالی شرکت تأثیر دارد، بررسی عوامل موثر بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، ضروری است. با توجه مبنای نظری مطرح شده این پژوهش به دنبال پاسخ این سؤال است که چه عواملی بر تأخیر در گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار هستند؟

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

تأخیر در ارائه گزارشگری

در عصر حاضر با انفجار اطلاعات و محدودیت زمانی، شعار تمامی نهادها و سازمان ها «اطلاعات سریع تر در زمان کمتر» است (حاجیها و احمدی، ۱۳۹۲). امروزه به موقع بودن اطلاعات به عنوان معیاری بسیار مهم از سوی مراجع حرفه ای، مراجع قانون گذار، تجزیه و تحلیل کنندگان اطلاعات مالی، سرمایه گذاران، مدیران و جامعه علمی مورد توجه قرار گرفته است. به منظور کسب اطمینان نسبت به ارایه اطلاعات جاری و مربوط، می بایست جمع آوری، تلخیص و انتشار اطلاعات مالی در حد امکان سریع و بدون وقفه انجام گیرد. در فرایند تصمیم گیری، اطلاعات قدیمی ارزش چندانی برای تصمیم گیرندگان و فعالان بازار نخواهد داشت (آبدین و زلوکی، ۲۰۱۲).

کارایی بورس، ارتباط تنگاتنگی با اطلاعات موجود در بازار و انعکاس به موقع و سریع اطلاعات بر روی قیمت های اوراق بهادار دارد. با توجه به حرکت به سمت خصوصی سازی شرکت های ایرانی در سال های اخیر، اطلاعات مالی منتشر شده از سوی شرکت های ایرانی نقش مهمی را در این راستا ایفا می کند (ستایش و همکاران، ۱۳۹۲). یکی از مهمترین ویژگی های کیفی اطلاعات مالی به موقع بودن اطلاعات می باشد. به موقع بودن، به در دسترس بودن اطلاعات در زمان مناسب دلالت دارد. در صورتی که اطلاعات در زمان مناسب در اختیار استغاده کنندگان قرار نگیرند، سودمندی خود را جهت اتخاذ تصمیم و قضاوت توسط استفاده کنندگان از دست می دهند (کرک و همکاران، ۱۹۸۰؛ پبلی، ۲۰۰۷). متغیر کلیدی در به موقع بودن، تأخیر در گزارشگری، می باشد. از آنجا که اطلاعات مالی نسبت به گذشت زمان ارزش و سودمندی خود را در تصمیم گیری ها از دست می دهد، بنابراین هرچه فاصله زمانی بین پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورتهای مالی (تأخیر در گزارشگری) کوتاهتر شود، ارزش اطلاعات منتشر شده بیشتر می شود. یکی از دلایل اصلی عنوان شد. از سوی شرکت ها

برای تأخیر در ارائه صورت‌های مالی سالانه، نیاز به انجام خدمات حسابرسی می‌باشد؛ به عبارت دیگر طولانی شدن زمان انتشار صورتهای مالی و طولانی شدن عملیات حسابرسی در هم پیچیده شده‌اند و به صورت مترادف در ادبیات گزارشگری مالی به کار برده می‌شوند (رضایی دولت آبادی و همکاران، ۱۳۹۳). تأخیر در صدور گزارش حسابرسی به معنای اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ انتشار صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده به وسیله شرکت‌ها است (مهدوی و جمالیان پور، ۱۳۸۹)

عوامل مختلفی می‌تواند بر به موقع بودن گزارشگری مالی شرکت و تأخیر در ارائه گزارش حسابرس مؤثر باشد. در پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام شده، تأثیر عوامل مربوط به حسابرسی و همچنین ویژگی‌های خاص شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرس مورد بررسی قرار گرفته است. ویژگی‌های مورد بررسی شامل اندازه شرکت، سودآوری، ساختار مالی، اخبار خوب و بد، سطح نظارت خارجی و اندازه موسسه حسابرسی بوده است. عواملی مانند پیچیدگی حسابداری شرکت و شفافیت گزارشگری مالی نیز می‌تواند بر تأخیر در ارائه گزارش حسابرس مؤثر باشد (ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

عوامل مؤثر بر تأخیر در صدور گزارش حسابرسی

تأثیر تأخیر در صدور گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران، موجب انجام پژوهش‌هایی متعدد بمنظور بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر در صدور گزارش حسابرسی شد. است. لوری و پاستینا (۱۹۷۵) این چنین توضیح دادند که فرضیه گزارش داخلی حاکی از آن است که مدیران نگران ارزیابی عملکرد داخلی هستند که پاداش آنان و نهایتاً ابقای آنان در جایگاه فعلی را تعیین می‌کند. بر این اساس، اخبار بد با تأخیر منتشر می‌شود. به موقع بودن به تهیه صورت‌های مالی در بازه زمانی مشخص از سوی نهادهای قانون‌گذار اشاره دارد. هدف از به موقع بودن اطلاعات این است که تصمیم‌گیرندگان را قادر بسازد که به درستی اطلاعات را تجزیه و تحلیل کرده و اینکه سرمایه‌گذاری خود را پیش‌بینی نمایند. گزارشگری مالی به موقع برای بازارهایی که به درستی عمل می‌کنند یک ضرورت می‌باشد. این در حالی است که تأخیر در گزارشگری مالی می‌تواند عدم اطمینان در تصمیم‌گیری را افزایش داده و بر بازار تأثیر سو، گذارد (اشتون و همکاران، ۱۹۸۷).

از بعد حسابرسی، استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی به موقع بودن را به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی تلقی می‌نمایند (العجمی، ۲۰۰۸). (لونتیس و کارامانیس، ۲۰۰۵) با همین دیدگاه بیان می‌دارند که زمانی که گزارش‌های مالی در وقت معین منتشر گردند، کیفیت حسابرسی افزایش خواهد یافت. زمانی که گزارش‌های مالی در چارچوب زمانی مشخص منتشر می‌گردد، استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی به اطلاعات منتشر شده بیشتر اتکا خواهند کرد. همچنین این اعتقاد وجود دارد که هر چقدر زمان انتشار اطلاعات شرکت طولانی‌تر شود، کیفیت گزارشات پایین خواهد آمد و بالعکس. دلیل این امر هم استفاده از سایر منابع اطلاعاتی توسط استفاده‌کنندگان است که می‌تواند شامل اخبار خوشایندی درباره شرکت نباشد (ملاایمی، ۱۳۹۴).

عوامل مختلفی می‌تواند بر به موقع بودن گزارشگری مالی شرکت و تأخیر در ارائه گزارش حسابرس مؤثر باشد. در پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام شده، تأثیر عوامل مربوط به حسابرسی و همچنین ویژگی‌های خاص شرکت بر به موقع بودن

گزارشگری مالی و تاخیر در ارائه گزارش حسابرس مورد بررسی قرار گرفته است. ویژگی های مورد بررسی شامل اندازه شرکت، سودآوری، ساختار مالی، اخبار خوب و بد، سطح نظارت خارجی و اندازه موسسه حسابرسی بوده است. عواملی مانند پیچیدگی حسابداری شرکت و شفافیت گزارشگری مالی نیز می تواند بر تاخیر در ارائه گزارش حسابرس موثر باشد (ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

پیچیدگی حسابداری عامل مهمی بر بهنگام بودن اطلاعات جهت تصمیم گیری است (صادقی حسن آبادی، ۱۳۸۸). سنگوینتا (۲۰۰۳) استدلال می کند که حسابرسی شرکت های چند بخشی پیچیده و مشکل تر است و منجر به تاخیر بیشتر در ارائه صورت های مالی می گردد؛ بنابراین انتظار بر این است که تهیه صورت های مالی تلفیقی موجب افزایش زمان تاخیر در ارائه گزارش حسابرس گردد. هر چه شرکت ها در تهیه صورت های مالی دارای شفافیت و ثبات رویه بیشتری باشند، حسابرسی آن توسط حسابرسان نیز کم در دستر است؛ بنابراین به میزانی که کیفیت گزارشگری مالی پایین است عدم اطمینان اطلاعات افزایش می یابد و حسابرسان برای اطمینان یافتن از صحت اقلام مندرج در صورت های مالی باید وقت بیشتری را صرف بررسی حساب ها و اقلام مندرج در صورت های مالی نمایند. مدیران شرکت جهت پنهان سازی اعمال غیر قانونی خود و یا به منظور پنهان کردن رویه های مدیریت مالیات ممکن است سیاست ها و رویه هایی را در پیش بگیرند که منجر به عدم شفافیت در گزارشگری مالی شود. کروس (۱۹۸۲) بیان کرد که شرکت هایی که در سلامت مالی نیستند ممکن است در اعلام اخبار با تاخیر بیاندازند. کیفیت گزارشگری مالی و سیاست افشا بر میزان شفافیت شرکت تاثیر می گذارد. این امر می تواند باعث افزایش تاخیر در ارائه گزارش حسابرس و همچنین صورت های مالی حسابرسی شده گردد. مشکلات شفافیت گزارشگری مالی سبب بوجود آمدن عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران، سهامداران، بستانکاران، مدیران و غیره خواهد شد. شفافیت پایین گزارشگری مالی مجموعه ای از هزینه ها را بر شرکت تحمیل می کند که شامل بالا رفتن هزینه تهیه سرمایه از طریق سهام و بدهی، تشدید مشکلات حاکمیتی و کاهش بهره‌وری سرمایه گذاری است (بیدل و هیلاری، ۲۰۰۶؛ لوز و ورچیا، ۲۰۰۰)؛ بنابراین انتظار بر این است که پایین بودن شفافیت گزارشگری مالی موجب افزایش زمان تاخیر در ارائه گزارش گردد. (ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

طولانی شدن مدت زمان ارائه گزارش حسابرسی به عنوان یکی از مهم ترین عامل های تاثیرگذار بر زمان اعلام سود است (اوسو- انساه و لونتیس، ۲۰۰۶). هم چنین، نتایج پژوهش های پیشین نشان می دهد که به موقع بودن زمان اعلام سود به طور مستقیم با قیمت سهام رابطه دارد؛ زیرا اعلام زودتر (دیرتر) سود آثار مثبت (منفی) بر قیمت بازار سهام شرکت ها دارد (کروس و اسچیرودر، ۱۹۸۴). تاخیر غیرمنتظره در گزارشگری باعث کاهش کیفیت اطلاعات می شود (کنیچل و همکاران، ۲۰۰۱). هم چنین، در بیشتر موارد گزارشگری نادرست مالی قبل از یا همراه با تاخیر در ارائه صورت های مالی اتفاق می افتد (آدزرین و احمد، ۲۰۰۳). مطالعات فوق نشان می دهد که میزان تأخیر گزارش حسابرسی به دو چیز بستگی دارد:

۱- میزان کار حسابرسی مورد نیاز

۲- انگیزه برای شرکت جهت مهیا کردن اطلاعات به موقع

نتایج بعضی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تأخیر در انتشار گزارش حسابرس نشانه‌ای از وجود مشکلات در سیستم حسابداری صاحبکار است؛ بنابراین، وجود تأخیر در ارائه گزارش حسابرس منجر به کاهش کیفیت اطلاعات حسابداری می‌شود. این ویژگی را نمی‌توان به راحتی جزء شایستگی یا استقلال حسابرس قرار داد، زیرا تأخیر در انتشار گزارش حسابرس ممکن است به توانای حسابرس در کشف خدشه‌های موجود در حساب‌های صاحبکار ارتباط داشته یا نداشته باشد (لوبو و زو، ۲۰۰۵ و کریشنان و یانگ، ۲۰۰۹).

تأثیر تأخیر در صدور گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران، موجب انجام پژوهش‌هایی متعدد بمنظور بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر در صدور گزارش حسابرسی شد. لوری و پاستینا (۱۹۷۵) این چنین توضیح دادند که فرضیه گزارش داخلی حاکی از آن است که مدیران نگران ارزیابی عملکرد داخلی هستند که پاداش آنان و نهایتاً ابقای آنان در جایگاه فعلی را تعیین می‌کند. بر این اساس، اخبار بد با تأخیر منتشر می‌شود. گزارش حسابرس که پل ارتباطی مطمئنی بین تهیه‌کنندگان صورت‌ها و گزارش‌های مالی و استفاده‌کنندگان آن است، اعتبار گزارش‌های مالی را افزایش می‌دهد (ارباب سلیمانی، ۱۳۸۷). طبق استاندارد حسابرسی شماره ۷۰۵ ایران، انواع اظهارنظرهای حسابرسی شامل اظهارنظر مقبول، مشروط، عدم اظهارنظر و مردود می‌باشد. به اظهارنظر مقبول گزارش تعدیل نشده و به سایر اظهارنظرها گزارش تعدیل شده نیز می‌گویند. شرکت‌ها، گزارش تعدیل شده حسابرسی را به عنوان «اخبار بد» در نظر می‌گیرند و ممکن است به درخواست‌های حسابرس بدون معطلی جواب ندهند. این موضوع نشان‌دهنده تضاد بین حسابرس - صاحبکار است که هم چنین، می‌تواند موجب افزایش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی شود؛ بنابراین، شرکت‌هایی که گزارش تعدیل شده دریافت می‌کنند، ممکن است آن را به عنوان اخبار بد در نظر بگیرند و فرایند حسابرسی را به تأخیر بیندازند (کارسلا و کاپلان، ۱۹۹۱).

پیشینه پژوهش

کم ولای^۱ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای بررسی کرده است که آیا مشتریان یک شرکت حسابرسی ادغام شده، تأخیر در گزارش‌های افزایش هزینه حسابرسی یا کاهش کیفیت حسابرسی در پی ادغام را کاهش داده‌اند یا خیر. شواهد نشان نمی‌دهد که به مشتریان شرکت ادغام شده هزینه‌های ممیزی بالاتر پرداخت می‌شود یا ممیزی با کیفیت پایین‌تر پس از ادغام ارائه می‌شود؛ بنابراین، نتایج حاکی از آن است که ادغام بنگاه‌های حسابرسی می‌تواند بدون مزایای مربوط به مشتریان سود ببرد. از آنجا که این یک مطالعه موردی است که در آن سهم بازار، تخصص صنعت، تخصص و توسعه حرفه‌ای بنگاه‌های حسابرسی ممکن است بی‌نظیر باشد، تحقیقات بیشتری در مورد ادغام شرکت حسابرسی مورد نیاز است تا مشخص شود آیا این نتایج قابل تعمیم است یا خیر.

حیب و همکاران^۲ (۲۰۱۸) در مقاله‌ای یک متا آنالیز از عوامل تعیین‌کننده گزارش حسابرسی را که به صورت دوره بین یک پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی شرکت تعریف شده است، ارائه داده‌اند. بررسی ویژگی‌های شرکت‌ها نشان می‌دهد که پیچیدگی شرکت باعث افزایش تأخیر در گزارش حسابرسی شده و در عین حال سودآوری آن را کاهش می‌دهد.

^۱ -Kam-Wah Lai

^۲ - Ahsan Habib et al

دهد. در این مقاله از یک روش متا رگرسیون برای شناسایی بایاس انتشار استفاده می شود. اگرچه شواهدی در مورد کیفیت نشریات به عنوان یک عامل تشدید کننده بایاس انتشار در دست است، اما میزان بایاس انتشار از این منبع کم است.

حسن (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان «عوامل موثر بر تأخیر گزارش حسابرسی: شواهدی از فلسطین» از طریق بررسی ۴۶ شرکت در سال ۲۰۱۱ به این نتیجه رسیدند که اندازه هیأت مدیره، اندازه شرکت، موقعیت موسسه حسابرسی، پیچیدگی شرکت، وجود کمیته حسابرسی و پراکندگی مالکیت، از جمله عوامل موثر بر تأخیر گزارش حسابرسی هستند. ریهویل^۱ و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی دلایل تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی پرداختند و یافته های آنان حاکی از آن بود که بین تخصص حسابرس در صنعت و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

عرب و همکاران، (۱۳۹۹) به بررسی رابطه قدرت مدیر عامل و تأخیر گزارش حسابرسی پرداختند، نتایج حاصل از آزمونهای آماری پژوهش نشان می دهد که بین قدرت مدیرعامل با تأخیر در گزارش حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. صفدری گلو شجر دی و همکاران، (۱۳۹۸) در مقاله ای به بررسی رابطه بین دوره تصدی موسسه حسابرسی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی و همچنین بررسی تاثیر تخصص حسابرس در صنعت بر رابطه بین دوره تصدی موسسه حسابرسی و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. یافته های پژوهش، رابطه منفی و معناداری بین دوره تصدی حسابرس با تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی نشان می دهد، به این معنی که افزایش دوره تصدی حسابرس باعث کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می گردد. همچنین یافته های پژوهش حاکی از آن است که تخصص حسابرس در صنعت باعث تقویت رابطه منفی بین دوره تصدی حسابرس و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می شود. به بیان دیگر، تخصص حسابرس در صنعت باعث کاهش تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی در سالهای اولیه حسابرسی می شود. بهرام نیا و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله ای به بررسی تاثیر ویژگی های هیات مدیره بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. نتایج به دست آمده نشان داد که ویژگیهای هیئت مدیره بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی تاثیر معکوس و معناداری دارد.

برازنده و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله ای به بررسی تاثیر تخصص حسابرس در صنعت بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. یافته های فرضیه نشان می دهد که تخصص حسابرس در صنعت بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی مستقیم و معناداری دارد لذا به کمیته حسابرسی پیشنهاد می شود هنگام برآورد انتخاب حسابرسان به تخصص آنها در صنعت و تجربه، سابقه و مدت زمان حسابرسی در صنعت مورد بحث، توجه داشته باشند علاوه بر این از آنجایی که تخصص حسابرس در یک زمینه خاص یکی از معیارهای کیفیت حسابرسی است به عبارتی با افزایش تجربه در یک صنعت بخصوص حسابرسان، تلاش حسابرسان و کیفیت حسابرسی افزایش می یابد می توان گفت که سابقه کاری آنها در یک صنعت بخصوص مکملی برای کیفیت بخشی به حسابرسی است.

بهرام نیا و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله ای به بررسی تاثیر ویژگی های هیات مدیره بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته اند. پس از بررسی صورتهای مالی شرکتهای، داده ها جمع

^۱-Reheul

آوری و با استفاده از نرم افزار داده پردازی اکسل دسته بندی و سپس به نرم افزار ایویوز منتقل تا آزمون‌های آماری بر روی آنها انجام شود. نتایج به دست آمده نشان داد که ویژگی‌های هیئت مدیره بر تأخیر در زمان صدور گزارش حسابرسی تأثیر معکوس و معناداری دارد.

مبانی نظری و فرضیات تحقیق

روش شناسی تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر، رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون، تعیین می نماید علاوه براین، در حوزه مطالعات پس رویدادی (استفاده از اطلاعات گذشته) قرار می گیرد و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر اطلاعات واقعی است. که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل تعمیم خواهد بود. داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار اکسل محاسبه و با نرم افزار eviews8 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

فرضیه های تحقیق

فرضیه اول: اندازه شرکت بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه دوم: اندازه موسسه حسابرسی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه سوم: اندازه هیأت مدیره بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه چهارم: دوگانگی وظیفه مدیر عامل بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه پنجم: مالکیت سهامداران نهادی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه ششم: تمرکز مالکیت بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه هفتم: دوره تصدی حسابرس بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه هشتم: حق الزحمه حسابرسی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه نهم: وجود کمیته حسابرسی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه دهم: ضعف کنترل داخلی بر تأخیر گزارش حسابرسی تأثیر معناداری دارد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

هدف از انجام هر پژوهش، شناخت و پیش بینی یک پدیده، در یک جامعه آماری است. برای بدست آوردن شناخت از آن پدیده، نمونه ای از آن جامعه انتخاب می شود و تجزیه و تحلیل‌ها بر روی آن نمونه منتخب انجام می گیرد و سپس نتایج به کل جامعه آماری تعمیم داده می شود. در پژوهش حاضر برای تعیین نمونه آماری، از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. بدین منظور آن دسته از شرکت‌های جامعه آماری که شرایط زیر را دارا باشند به عنوان نمونه آماری انتخاب و مابقی حذف می شوند.

- ≠ به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی شرکت منتهی به تاریخ پایان اسفند ماه هر سال باشد.
- ≠ شرکتهای تحت بررسی جزء شرکتهای سرمایه گذاری، هلدینگ و واسطه گری مالی نباشند.
- ≠ اطلاعات کامل صورت های مالی شرکت ها و یادداشت های همراه آن، برای هر یک از شرکت های مورد مطالعه در دسترس باشد.
- ≠ شرکت ها در طول دوره تحقیق تغییر سال مالی نداده باشند.
- ≠ با توجه به شرایط و محدودیت های فوق، از بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در مجموع ۱۱۴ شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۹۷ و برای هر متغیر ۹۱۲ داده - سال به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شده است:

جدول ۱- مراحل مختلف نمونه گیری

تعداد	مراحل مختلف نمونه گیری
۵۸۰	تعداد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۷
(۱۳۰)	تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی برون رفت از بورس و یا ورود به بورس داشته اند
(۶۷)	تعداد شرکتهایی که سرمایه گذار و واسطه گر مالی بوده اند
(۱۱۱)	تعداد شرکتهایی که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی شود
(۵۹)	شرکت های ورشکسته و خارج شده از بورس
(۱۵)	تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش تغییر در سال مالی داشته اند
(۸۴)	تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه داشته اند
۱۱۴	تعداد شرکتهای نمونه

روش تجزیه و تحلیل داده ها

جهت انجام این تحقیق منابع اطلاعاتی به دو دسته تقسیم می شوند؛ دسته اول مربوط به ادبیات تحقیق و پیشینه آن می شود که از منابع کتابخانه ای، مجلات داخلی و خارجی و پایگاه های اطلاعاتی، مقالات و پایان نامه ها استفاده می شود، دسته دوم منابع مربوط به جمع آوری داده هاست که به سایت سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و سامانه جامع اطلاعاتی آن و نرم افزار اطلاعات مالی رهاورد نوین تهیه و گردآوری می شود. هم چنین برای انجام آزمون های آماری از نرم افزار Eviews و جهت انجام آزمون های آماری همبستگی از روش رگرسیون پانل دیتا استفاده می شود.

مدل اصلی و متغیرهای پژوهش

به پیروی از حسن (۲۰۱۶) به منظور آزمون فرضیه های پژوهش از مدل رگرسیونی زیر بهره گرفته می شود:

$$ARL_{it} = \beta_1 + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 AFS_{it} + \beta_4 BDSIZE_{it} + \beta_5 CEODUAL_{it} + \beta_6 INSTIT_{it} + \beta_7 CONCNT_{it} + \beta_8 TENURE_{it} + \beta_9 AUDFEE_{it} + \beta_{10} ICW_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1-3)$$

در مدل فوق، تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی (ARL)، متغیر وابسته و اندازه شرکت (SIZE)، اندازه موسسه حسابرسی (AFS)، اندازه هیأت مدیره (BDSIZE)، دوگانگی وظیفه مدیر عامل (CEODUAL)، مالکیت سهامداران نهادی (INSTIT) و تمرکز مالکیت (CONCNT)، دوره تصدی حسابرس (TENURE)، حق الزحمه حسابرسی (AUDFEE)، وجود کمیته حسابرسی (AC)، ضعف کنترل داخلی (ICW) به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده اند.

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

تأخیر گزارش حسابرسی (ARL): این متغیر از طریق لگاریتم طبیعی تعداد روزهای بین پایان سال مالی تا تاریخ ارائه گزارش حسابرسی به دست می آید.

اندازه شرکت (SIZE): یکی دیگر از متغیرهای مستقل پژوهش اندازه شرکت است که به مفهوم لگاریتم طبیعی جمع دارایی های یک شرکت است و هرچه حجم دارایی های شرکت بیشتر باشد، اندازه ی شرکت بزرگ تر است.

اندازه موسسه حسابرسی (AFS): اندازه ی موسسه حسابرسی یک متغیر مجازی است در این پژوهش، سازمان حسابرسی به عنوان موسسه بزرگ و دارای اعتبار و شهرت بالا (درجه ۱) و در مقابل سایر موسسات حسابرسی (موسسات عضو جامعه حسابداران رسمی) که اندازه آنها نسبت به سازمان حسابرسی کوچک تر است، به عنوان موسسات دارای اعتبار و شهرت پایین (درجه ۲) در نظر گرفته خواهد شد. در صورتی که حسابرس شرکت صاحبکار در طی دوره پژوهش، سازمان حسابرسی بوده است، مقدار متغیر مجازی اندازه موسسه حسابرسی برابر با یک و در غیر اینصورت مقدار آن برابر با صفر در نظر گرفته خواهد شد.

اندازه هیأت مدیره (BSIZE): یکی دیگر از متغیرهای مستقل پژوهش اندازه هیأت مدیره است که نشان دهنده تعداد اعضای هیأت مدیره است.

دوگانگی وظیفه مدیر عامل (CEODUAL): یکی دیگر از متغیرهای مستقل پژوهش وظیفه دوگانگی مدیر عامل است که یک متغیر مجازی است، در صورتی که مدیر عامل، رئیس هیأت مدیره هم باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

مالکیت سهامداران نهاد (INST): مطابق تعریف ارائه شده و مورد استفاده در پژوهش های روبین (۲۰۰۷) و کوئو (۲۰۰۹) برای محاسبه ی مالکیت نهادی مجموع سهام در اختیار بانک ها و بیمه ها؛ هلدینگ ها؛ شرکت های سرمایه گذاری؛ صندوق های بازنشستگی؛ شرکت های تأمین سرمایه؛ صندوق های بازنشستگی؛ شرکت های تأمین سرمایه؛ صندوق های سرمایه گذاری و سازمان ها، نهادها و شرکت های دولتی بر کل سهام منتشره ی شرکت تقسیم شده و درصد یا میزان مالکیت نهادی بدست می آید. در پژوهش حاضر مالکیت نهادی به شرح زیر محاسبه می شود:

$$(۲-۳) \quad (\text{کل سهام منتشره شرکت}) / (\text{مجموع سهام در اختیار مالکان نهادی}) = \text{مالکیت نهادی}$$

تمرکز مالکیت (CONCNT): تمرکز مالکیت به حالتی اطلاق می شود که میزان در خور ملاحظه ای از سهام شرکت به سهامداران عمده (اکثریت) تعلق داشته باشد و نشان می دهد چند درصد سهام شرکت در دست عده معدودی قرار دارد. در

این پژوهش به تبعیت از رویین (۲۰۰۷)، مهرانی و همکاران (۱۳۸۹) و مرادزاده و همکاران (۱۳۸۸)، تمرکز مالکیت به صورت زیر محاسبه می شود:

$$\text{CONCNT} = \frac{\text{مجموع سهام در اختیار بزرگترین مالک نهادی}}{\text{کل سهام منتشره شرکت}} \quad (3-3)$$

دوره تصدی حسابرسی (TENURE): منظور تعداد سال هایی که یک موسسه حسابرسی به طور متوالی، حسابرسی مستقل صورت های مالی شرکت را انجام می دهد.

حق الزحمه حسابرسی (AUDFEE): این متغیر از طریق لگاریتم طبیعی حق الزحمه پرداختی به حسابرس مستقل بدست می آید.

وجود کمیته حسابرسی (AC): یک متغیر ساختگی است در صورتی که شرکت دارای کمیته حسابرسی باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

ضعف کنترل داخلی (ICW): یک متغیر ساختگی است در صورتی که شرکت دارای ضعف کنترل داخلی باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می گیرد.

یافته های تحقیق

هدف اصلی هر پژوهش پاسخ به سؤاها و فرضیه هایی است که محقق برای شناسایی واقعیت های بیرونی طراحی کرده است. امروزه در بیشتر پژوهش هایی که متکی بر اطلاعات جمع آوری شده از موضوع مورد پژوهش میباشد؛ تجزیه و تحلیل اطلاعات از اصلی ترین و مهم ترین بخش های پژوهش محسوب میشود. داده های خام با استفاده از فنون آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و پس از پردازش به شکل اطلاعات در اختیار استفاده کنندگان قرار می گیرند.

آمار توصیفی

در این پژوهش نیز برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده ابتدا در سطح توصیفی با استفاده از شاخص های آماری به توصیف و تلخیص ویژگی های نمونه آماری در پژوهش پرداخته می شود و سپس در سطح استنباطی به تحلیل فرضیه های تحقیق پرداخته شد. آماره های توصیفی متغیرهای تحقیق به شرح جدول (۱) می باشد.

جدول ۲- آماره های توصیفی متغیرهای کمی تحقیق

متغیرها	میانگین	میان	حد اکثر	حد اقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
تاخیر در ارائه گزارشگری	۱/۳۴۵۳	۱/۳۰۶۱	۱/۹۸۰۰	۰/۸۴۲۴	۰/۲۶۵	۰/۴۴۲۵	۲/۳۶۶۲
اندازه شرکت	۱۴/۰۱۴	۱۳/۹۷۰	۱۶/۹۴۹	۱۲/۲۹۴	۰/۹۰۹۲	۰/۶۶۴۳	۳/۴۴۴۷
اندازه هیات مدیره	۱۱/۹۵۳	۱۱/۰۰۰	۲۱/۰۰۰	۳/۰۰۰	۵/۵۶۸۱	۰/۳۵۷۱	۲/۲۲۶۷
مالکیت سهامداران نهادی	۳۱/۲۰۰	۱۷/۹۵۲۲	۱۶۴/۰۶	۰/۲۷۲۲	۳۷/۶۳۱	۱/۷۲۳۸	۵/۶۲۹۳
تمرکز مالکیت	۶/۵۶۰۴	۲۶۸/۰۰	۱۵۳/۰۹۵	۷۳۳/۰۰	۲۹۷/۴۳۰	۲/۵۵۴۳	۹/۷۷۳۷
دوره تصدی حسابرس	۳/۴۲۲۸	۳/۰۰۰	۸/۰۰	۲/۰۰۰	۱/۴۶۶۶	۱/۱۶۴۴	۳/۸۱۹۶
حق الزحمه حسابرسی	۸۱۲/۹۵	۵۰۹/۵۰	۳۱۵/۵۰	۱۵۳/۰۰	۷۱۶/۰۷	۱/۵۵۷۸	۴/۷۳۷۱

با توجه به جدول (۱) میانگین تأخیر در ارایه گزارشگری ۱,۳۴۵۳ است و کم‌ترین و بیشترین متغیر تأخیر در ارایه گزارشگری مقدار ۰,۸۴۲۴ و ۱,۹۸۰۰ می‌باشد. مقدار انحراف معیار نزدیک به میانگین می‌باشد و نشان دهنده ی این است که داده‌ها در اطراف میانگین متراکم می‌باشند. ضریب چولگی تأخیر در ارائه گزارشگری مثبت می‌باشد که نشان می‌دهد توزیع نرمال و چوله به راست می‌باشد، همچنین مقدار کشیدگی مثبت بنابراین منحنی برجسته می‌باشد.

بررسی نرمال بودن متغیر وابسته

جدول ۳- نتایج نرمال بودن

متغیرها	تأخیر در ارایه گزارشگری
	ARL
آزمون جارکو- برا	۴/۰۱۵۶۰۴
ارزش احتمال	۰/۱۳۴۲۸۴

باتوجه به داده‌های مربوط به تأخیر در ارایه گزارشگری به عنوان متغیر وابسته نتایج سطح معنی- داری آزمون جارکو- برا در جدول (۲) بیشتر از ۵ درصد می‌باشد متغیر تأخیر در ارایه گزارشگری دارای توزیع نرمال می‌باشد.

آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

جدول ۴- نتایج آزمون مانایی

نتیجه	در سطح		متغیرها
	ADF آماره	سطح معنی داری	
I(0)	-۱۳/۵۲۶۷۷	۰/۰۰۰	تأخیر در ارایه گزارشگری
I(0)	-۷/۸۰۴۲۵۵	۰/۰۰۰	اندازه شرکت
I(0)	-۱۸/۸۸۲۹۶	۰/۰۰۰	مالکیت سهامداران نهادی
I(0)	-۷/۲۶۷۵۶۷	۰/۰۰۰	تمرکز مالکیت
I(0)	-۱۳/۹۵۹۰۱	۰/۰۰۰	دوره تصدی حسابرس
I(0)	-۵/۹۵۳۲۱۴	۰/۰۰۰	حق الزحمه حسابرس

همان‌طور که در جدول (۳) ملاحظه می‌شود سطح معنی داری آزمون ریشه واحد در همه متغیرها ریشه واحد (در سطح I(0) کمتر از ۵٪ را نشان می‌دهد که در سطح مانا می‌باشند.

آزمون تشخیصی برای داده‌های ترکیبی

برای تعیین روش تخمین، آزمون F لیمر وهاسمن برای مدل فرضیه کلی، انجام شده است. نتایج آزمون به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۵- نتایج آزمون F لیمر و هاسمن

نتیجه	سطح معنی داری	مقدار آماره	آزمون	مدل
تابلویی	۰/۰۰۱۱	۳/۷۶۹۰۳۳	اف لیمر	اول
تصادفی	۰/۳۳۷۹	۱۰/۱۵۷۸۳۱	هاسمن	

همانطور که جدول (۴) نشان می دهد احتمال آزمون اف لیمر در مدل کلی فرضیه ها از ۵ درصد کمتر است بنابراین برای آزمون فرضیه کلی از داده های تابلویی با اثرات تصادفی استفاده می شود.

آزمون همبستگی

جدول ۶- نتایج آزمون همبستگی فرضیه

TENURE	SIZE	INSTIT	CONCNT	BDSIZE	AUDFEE	ARL	متغیر
						۱/۰۰۰۰ ----- -----	تاخیر در ارایه گزارشگری ARL
					۱/۰۰۰۰ ----- -----	-۰/۰۲۲۸ -۰/۴۷۷۳ ۰/۰۳۳۴	حق الزحمه حسابرس AUDFEE
				۱/۰۰۰ ----- -----	-۰/۱۸۱۷ -۳/۸۶۰۱ ۰/۰۰۰۱	-۰/۰۱۴۳ -۰/۳۰۰۱ ۰/۰۶۴۲	اندازه هیات مدیره BDSIZE
			۱/۰۰۰۰ ----- -----	۰/۰۴۵۸ ۰/۹۵۷۹ ۰/۰۳۸۶	۰/۰۶۲۱ ۱/۳۰۱۰ ۰/۰۹۳۹	۰/۰۲۶۷ ۰/۵۷۶۸ ۰/۰۲۴۳	تمرکز مالکیت CONCNT
		۱/۰۰۰۰ ----- -----	-۰/۰۰۸۹ -۰/۱۸۷۰ ۰/۰۵۱۷	۰/۰۳۵۷ ۰/۷۴۷۶ ۰/۰۵۵۰	-۰/۰۳۵۰ -۰/۷۳۳۲ ۰/۰۶۳۸	۰/۰۷۴۲ ۱/۵۵۴۲ ۰/۰۲۰۸	مالکیت سهامداران نهادی INSTIT
	۱/۰۰۰۰ ----- -----	-۰/۰۲۵۰ -۰/۵۲۲۴ ۰/۰۰۱۶	-۰/۰۸۲۴ -۱/۷۲۷۹ ۰/۰۸۴۷	۰/۰۱۶۰ ۰/۳۳۴۷ ۰/۰۳۷۹	-۰/۱۹۱۷ -۴/۰۷۸۵ ۰/۰۰۰۱	-۰/۰۵۷۸ -۱/۲۰۹۶ ۰/۰۲۷۱	اندازه شرکت SIZE
۱/۰۰۰۰ ----- -----	-۰/۰۵۸۲ -۱/۲۱۸۶ ۰/۰۰۳۶	-۰/۰۳۶۰ -۰/۷۵۲۷ ۰/۰۵۲۰	۰/۰۸۳۰ ۱/۷۴۱۰۷ ۰/۰۸۲۴	-۰/۰۲۹۱ -۰/۶۰۹۷ ۰/۰۴۲۳	۰/۴۲۶۴ ۹/۸۴۵۰ ۰/۰۰۰	۰/۰۲۳۲ ۰/۴۸۴۷ ۰/۰۲۸۱	دوره تصدی حسابرس TENURE

همانطور که جدول (۵) نشان می دهد هیچ جفت متغیر وابسته و مستقل رابطه همبستگی قوی با یکدیگر ندارند.

بررسی ناهمسانی واریانس

برای بررسی وجود ناهمسانی واریانس جملات اخلاص، آزمون وایت (White) برای مدل انجام شده است. نتایج آزمون ناهمسانی واریانس وایت به شرح جداول زیر می باشد.

جدول ۷- نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

نتیجه	سطح معنی داری	مقدار آماره	مدل
نا همسانی واریانس	۰/۰۰۰۰	۲/۵۲۵۳۳۴	اول

با توجه به جدول (۶) مقدار آماره و سطح معناداری وجود ناهمسانی واریانس ها در مورد فرضیه کلی پذیرفته می شود.

بررسی خودهمبستگی

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مد نظر قرار می گیرد، استقلال خطاها از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. با استفاده از آزمون براش -گودفری خودهمبستگی بین داده ها را بررسی می کنیم.

جدول ۸- نتایج آزمون خودهمبستگی

نتیجه	سطح معنی داری	مقدار آماره	مدل
وجود خودهمبستگی	۰/۰۰۰۰	۳۴/۹۷۲۷۵	۱

با توجه به جدول (۷) مقادیر آماره و سطح معنی داری کمتر از ۵ درصد نشان می دهد خودهمبستگی وجود دارد و این باعث می شود رگرسیون با خطا انجام شود و مقادیر آماره دویین - واتسون که بین (۲/۵-۱/۵) باید نشان داده شود، به درستی به دست نمی آید و رگرسیون نتایج واقعی را نشان نمی دهد؛ بنابراین با روش های رفع خود همبستگی فرضیه ها آزمون می شود و آماره دویین - واتسون در بازه مناسب نشان داده می شود.

تجزیه و تحلیل فرضیه های تحقیق

مدل آماری را به صورت زیر تعریف می کنیم:

$$ARL_{it} = \beta_1 + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 AFS_{it} + \beta_4 BDSIZE_{it} + \beta_5 CEODUAL_{it} + \beta_6 INSTIT_{it} + \beta_7 CONCNT_{it} + \beta_8 TENURE_{it} + \beta_9 AUDFEE_{it} + \beta_{10} ICW_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۹- نتایج حاصل از آزمون مدل کلی

سطح معناداری	آماره	خطای معیار	ضرایب	متغیرها	
۰/۰۰۰	۶/۹۳۶۷۱۴	۰/۱۳۹۰۳۵	۰/۹۶۴۴۴۴	β_0	عرض از مبدا
۰/۰۰۷۲	-۰/۳۷۵۸۹	۰/۰۰۸۹۱۷	-۰/۰۰۳۳۵۲	SIZE	اندازه شرکت
۰/۰۰۸۸	-۱/۶۵۴۹۴	۰/۰۳۳۷۲۱	-۰/۰۵۵۸۰۹	AFS	اندازه موسسه حسابرسی
۰/۱۷۵۶	۱/۳۵۹۲۹	۰/۰۰۱۵۹۹	۰/۰۰۲۱۷	BDSIZE	اندازه هیات مدیره
۰/۰۰۹۸	۲/۵۹۷۰۹۳	۰/۰۳۰۲۶۹	۰/۰۷۸۶۱۱	CEODUAL	دوگانگی وظیفه مدیرعامل
۰/۰۱۰۷	۲/۵۶۴۲	۰/۰۰۰۱۱۶	۰/۰۰۰۲۹۷	INSTIT	مالکیت سهامداران نهادی
۰/۰۴۷	۱/۸۳۶۸۷۳	۰/۰۰۰۰۱۴۰	۰/۰۰۲۵۸	CONCNT	تمرکز مالکیت

۰/۰۴۹۹	-۰/۰۶۲۸۹	۰/۰۰۶۱۶۵	-۰/۰۰۰۳۹	TENURE	دوره تصدی حسابرس
۰/۰۰۳۶	-۱/۲۷۳۵۶	۰/۰۰۰۰۱۱۹	-۰/۰۰۱۵۲	AUDFEE	حق الزحمه حسابرس
۰/۰۳۷	۲/۰۹۳۱۷۴	۰/۰۲۶۷۲۹	۰/۰۵۵۹۴۹	AC	وجود کمیته حسابرسی
۰/۰۴۳۵	-۲/۰۲۵۹۹	۰/۳۰۰۱	۰/۰۶۰۸	ICW	ضعف کنترل داخلی
۰/۶۴۳۱	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۶۶۷۹		ضریب تعیین
۱/۸۴۱۶	دوربین واتسون		۶۷/۵۴۴		آماره F
			۰/۰۰۰۰۰		معناداری

نتایج حاصل از جدول (۸) نشان می دهد که احتمال آماره t عرض از مبدا، اندازه شرکت، اندازه موسسه حسابرسی، دوگانگی وظیفه مدیرعامل، مالکیت سهامداران نهادی، تمرکز مالکیت، دوره تصدی حسابرس، حق الزحمه حسابرس، وجود کمیته حسابرسی و ضعف کنترل داخلی بر تاخیر ارایه گزارشگری مالی کمتر از ۵ درصد است. لذا؛ ضرایب برآوردی متغیرهای فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشند؛ بنابراین با ضریب $۰/۰۰۳۳۵۲$ - و سطح معنی داری $۰/۰۰۷۲$ بین اندازه شرکت و تاخیر ارایه گزارشگری مالی رابطه وجود دارد؛ و این رابطه معکوس و معنی دار می باشد بنابراین فرضیه مورد تایید می باشد.

همچنین با توجه به ضریب $۰/۰۵۵۸۰۹$ - سطح معنی داری $۰/۰۰۸۸$ بین تاخیر اندازه موسسه حسابرسی و ارایه گزارشگری مالی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه مورد تایید می باشد.

با توجه به نتایج حاصله بین اندازه هیات مدیره با تاخیر در گزارشگری مالی با توجه به ضریب $۰/۰۰۲۱۷$ و سطح معنی داری $۰/۱۷۵۶$ رابطه وجود ندارد بنابراین فرضیه سوم رد می شود.

در فرضیه چهارم بین دوگانگی وظیفه مدیرعامل و تاخیر در گزارشگری مالی با توجه به ضریب $۰/۰۷۸۶۱۱$ و سطح معنی داری $۰/۰۰۹۸$ رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد؛ بنابراین در فرضیه چهارم فرضیه H_0 رد می شود و فرضیه مورد تایید می باشد.

ضرایب بدست آمده $۰/۰۰۰۲۹۷$ و سطح معناداری $۰/۰۱۰۷$ نشان می دهد که بین مالکیت سهامداران نهادی و تاخیر در گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه پنجم مورد تایید می باشد.

ضریب $۰/۰۰۲۵۸$ و سطح معناداری $۰/۰۴۷$ نشان می دهد که تمرکز مالکیت با تاخیر در گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. پس فرضیه ششم مورد تایید می باشد.

در فرضیه هفتم بین دوره تصدی حسابرس و تاخیر در گزارشگری مالی با توجه به ضریب $۰/۰۰۰۳۹$ - و سطح معنی داری $۰/۰۴۹۹$ رابطه معکوس و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرضیه هفتم مورد تایید می باشد.

با توجه به ضرایب بدست آمده $۰/۰۰۱۵۲$ - و سطح معناداری $۰/۰۰۳۶$ حق الزحمه حسابرس با تاخیر در ارایه گزارشگری رابطه معکوس و معنادار دارد؛ یعنی هرچه حق الزحمه حسابرس کمتر تاخیر در ارایه گزارشگری بیشتر است و برعکس؛ بنابراین فرضیه هشتم مورد تایید می باشد.

بین وجود کمیته حسابرسی با تاخیر در ارایه گزارشگری و ضریب $۰/۰۵۵۹۴۹$ و سطح معنی داری $۰/۰۳۷$ رابطه مستقیم و

معنی داری وجود دارد. پس فرضیه نهم مورد تایید می باشد.

در فرضیه دهم با توجه به نتایج به دست آمده ضریب $0/0608$ و سطح معنی داری $0/0435$ بین ضعف کنترل داخلی و تأخیر در ارایه گزارشگری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. پس فرضیه مورد تایید می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهندگی متغیر مستقل را نشان می دهد که قادراند به میزان ۶۶ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد و مقدار بالای آماره فیشر (F) بیانگر این مطلب است که رابطه قوی ای میان متغیرها در این مدل وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی تاثیر عوامل مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اقدام به جمع آوری داده‌های مرتبط با تحقیق کرد. نتایج تحقیق نشان داد که بین اندازه شرکت و تأخیر ارایه گزارشگری مالی رابطه وجود دارد و این رابطه معکوس و معنی دار می باشد. بین اندازه موسسه حسابرسی و تأخیر ارایه گزارشگری مالی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بین اندازه هیات مدیره با تأخیر در گزارشگری مالی رابطه وجود ندارد. بین دوگانگی وظیفه مدیرعامل و تأخیر در گزارشگری مالی مستقیم و معناداری وجود دارد. بین مالکیت سهامداران نهادی و تأخیر در گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. تمرکز مالکیت با تأخیر در گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین دوگانگی وظیفه مدیرعامل و تأخیر در گزارشگری مالی معکوس و معناداری وجود دارد. حق الزحمه حسابرس با تأخیر در ارایه گزارشگری رابطه معکوس و معنادار دارد. بین وجود کمیته حسابرسی با تأخیر در ارایه گزارشگری مستقیم و معناداری وجود دارد. بین ضعف کنترل داخلی و تأخیر در ارایه گزارشگری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

از آنجا که فرضیه اول پژوهش پذیرفته شد، بین اندازه شرکت و تأخیر ارایه گزارشگری مالی رابطه وجود دارد و این رابطه معکوس و معنی دار می باشد. لذا به سرمایه گذاران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می -گردد که سرمایه گذاران در شرکتهای با اندازه کوچک سرمایه گذاری کنند. یافته های حاصل از این فرضیه با یافته های حاصل از پژوهش تورل و همکاران (۲۰۱۳) و حسن (۲۰۱۶) همخوانی دارد.

از آنجا که فرضیه دوم پژوهش پذیرفته شد، بین اندازه موسسه حسابرسی و تأخیر ارایه گزارشگری مالی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد لذا به مدیران و تصمیم گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می گردد که زمینه ای فراهم شود که مؤسسات حسابرسی به صورت تخصصی فعالیت کنند؛ همچنین بهتراست حسابرسان به صورت تخصصی فعالیت نمایند و اندازه آنها بزرگتر باشد... یافته های حاصل از این فرضیه با یافته های حاصل از پژوهش تورل و همکاران (۲۰۱۳) و عابیدین واحمل (۲۰۱۲) همخوانی دارد.

فرضیه چهارم پژوهش پذیرفته شد، بین دوگانگی وظیفه مدیرعامل و تأخیر در گزارشگری مالی مستقیم و معناداری وجود دارد. لذا به مدیران و تصمیم گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می گردد که شرکت ها و مؤسسات طبق مقررات انتصاب اعضاء هیات مدیره، اجازه ورود افراد جدید را در عرصه مدیریت فراهم آورند. یافته های حاصل از این فرضیه با یافته های

حاصل از پژوهش افیفی (۲۰۰۹) و مونا و آنیس (۲۰۱۳) همخوانی دارد.

همچنین فرضیه پنجم پژوهش پذیرفته شد، بین مالکیت سهامداران نهادی و تاخیر در گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. لذا به مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌گردد که جهت حفظ حقوق ذینفعان و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، رئیس هیات مدیره را از بین مدیرانی غیرموظف انتخاب نمایند. یافته‌های حاصل از این فرضیه با یافته‌های حاصل از پژوهش وو و همکاران (۲۰۰۸) همخوانی دارد.

از آنجا که فرضیه ششم پژوهش پذیرفته شد، بین تمرکز مالکیت با تاخیر در گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. لذا به مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌گردد که به سازمان بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود که شرکت‌ها را ملزم به افشای اطلاعات بیشتری در خصوص وضعیت مالکیت شرکتی خود نمایند. یافته‌های حاصل از این فرضیه با یافته‌های حاصل از پژوهش العجمی (۲۰۰۸) و مونا و آنیس (۲۰۱۳) همخوانی دارد.

از آنجا که فرضیه هفتم پژوهش پذیرفته شد، دوره تصدی حسابرس و تاخیر در گزارشگری مالی معکوس و معناداری وجود دارد. لذا به مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌گردد که به منظور کاهش زمان گزارش حسابرسی، شرکت‌ها و مؤسسات طبق مقررات انتصاب اعضاء هیات مدیره، اجازه ورود افراد جدید را در عرصه مدیریت فراهم آورند. یافته‌های حاصل از این فرضیه با یافته‌های حاصل از پژوهش آذرین و احمد (۲۰۰۳)، دغان و همکاران (۲۰۰۷)، احمد و عبدین (۲۰۰۸)، بهروزی و همکاران (۲۰۱۳) و مرادی و پورحسینی (۱۳۸۸) همخوانی دارد.

فرضیه هشتم پژوهش پذیرفته شد، بین حق الزحمه حسابرس با تاخیر در ارائه گزارشگری رابطه معکوس و معنادار دارد. لذا به مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌گردد که بر کیفیت حسابرسی مؤسسات نظارت بیشتری داشته باشند تا اطمینان حاصل شود که افزایش حق الزحمه به دلیل کیفیت حسابرسی مؤسسات باشد نه روابط حسابرس و صاحبکار. یافته‌های حاصل از این فرضیه با یافته‌های حاصل از پژوهش لونتیس و همکاران (۲۰۰۵)، کندی و همکاران (۲۰۱۲) و احمد و عبدین (۲۰۰۸) مطابقت دارد و با نتایج به دست آمده از پژوهش لی و همکاران (۲۰۰۰) همخوانی ندارد. حق الزحمه حسابرسی بازتابی از حجم کار بنگاه مورد رسیدگی است و بالا بودن حجم عملیات واحد مورد رسیدگی نیازمند انجام آزمونهای محتوایی و کنترلی بیشتری از سوی حسابرس است. همچنین، در این شرایط رابطه با کارمندان ارشد و مذاکره با مدیریت درباره نتیجه کار حسابرسی نیز افزایش می‌یابد. از طرفی، برای افزایش کیفیت اطلاعات، حسابرسان باید طرح حسابرسی را با دقت بیشتری برنامه‌ریزی کرده و عملیات اجرای کار را با بیشترین کارایی و اثربخشی انجام دهند. به عبارتی، تلاش حسابرسان در راستای افزایش کیفیت حسابرسی است. بنابراین، با توجه به مطالب بیان شده با افزایش آزمون-های محتوا و تلاش حسابرس و متعاقب آن حق الزحمه حسابرسی، زمان مورد نیاز برای تکمیل عملیات حسابرسی نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه نهم پژوهش پذیرفته شد، بین وجود کمیته حسابرسی با تاخیر در ارائه گزارشگری مستقیم و معناداری وجود دارد. لذا به مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌گردد که در حوزه کمیته‌های حسابرسی، پژوهش‌های خود را سامان‌دهی نمایند؛ زیرا در آغاز راه، موجبات اصلاح در ساختار کمیته‌های حسابرسی راحت‌تر می‌باشد. در این راستا بررسی

تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر محافظه کاری حسابداری، کیفیت حسابداری و کیفیت حسابرسی پیشنهاد می‌گردد. یافته‌های حاصل از این فرضیه با یافته‌های حاصل از پژوهش سولتان‌ا و همکاران (۲۰۱۴) همخوانی دارد. از آنجا که فرضیه دهم پژوهش پذیرفته شد، بین ضعف کنترل داخلی و تأخیر در ارائه گزارشگری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. لذا به مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت‌های بورسی پیشنهاد می‌گردد که با تقویت سیستم کنترل داخلی به ویژه در بخش گزارشگری مالی، علاوه بر کاهش ریسک حسابرسی به بهبود و کیفیت گزارش‌های مالی از منظر به موقع بودن کمک نمایند. یافته‌های حاصل از این فرضیه با یافته‌های حاصل از پژوهش هایچم و خالد (۲۰۱۳)، مانسیف و همکاران (۲۰۱۲) و اترج و همکاران (۲۰۰۶) همخوانی دارد. آنها نیز نشان دادند که ضعف در کنترل داخلی باعث افزایش تأخیر در گزارش حسابرسی می‌شود. در مجموع یافته‌های این پژوهش شواهد تجربی در ارتباط با دیدگاه حاکم بر استانداردهای حسابرسی مبنی بر تأثیر کنترل داخلی بر تعیین زمان بندی اجرای عملیات حسابرسی فراهم آورد. این نتیجه موید آن است که کنترل داخلی ضعیف باعث می‌شود تا به موقع بودن گزارشگری مالی کاهش یابد. در این پژوهش برای محاسبه سودآوری از معیار بازده دارایی‌ها استفاده شد. پیشنهاد می‌گردد که در تحقیقات آتی برای محاسبه این متغیر از معیارهای جامع‌تری همچون کیوتوبین استفاده شود و نتایج با نتیجه به دست آمده از این تحقیق مقایسه گردد.

منابع

۱. بدری، احمد و علیخانی، حسین. (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر تأخیر انتشار گزارش حسابرسی با تجزیه فرآیند به CCT و FCT، فصلنامه چشم انداز مدیریت بازرگانی، ش ۲۲، صص ۱۱۸ - ۸۳.
۲. برزیده، فرخ و معیری، مرتضی. (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر به موقع بودن گزارش حسابرسی، فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ش ۱۶، صص ۶۹ - ۴۳.
۳. حاجیها، زهره؛ معیری، مرتضی، (۱۳۸۵). ارائه‌ی به موقع صورت‌های مالی میان دوره‌ای: بررسی تأثیر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه حسابداری مالی، ۵(۲۰): ۱۴۹-۱۷۲.
۴. حاجیها، زهره و قادری، صلاح‌الدین. (۱۳۹۵). " بررسی تأثیر فرصت‌های سرمایه‌گذاری بر تأخیر در گزارش حسابرسی ". مجله علمی پژوهشی دانش حسابداری مالی. دوره ۳، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۵، صص ۹۱-۱۰۷.
۵. رحیمیان، نظام‌الدین و اسماعیل، توکل نیا و قربانی، محمود. (۱۳۹۳) " در ماندگی مالی و تأخیر گزارش حسابرسی " دانش حسابداری مالی. دوره ۱. شماره ۲. پاییز ۱۳۹۳. صص ۵۷-۷۷.
۶. ستایش، محمد حسین؛ رضایی، غلام رضا؛ زیاری، سارا؛ کاظم‌نژاد، فاطمه؛ (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین کیفیت اطلاعات مالی و محدودیت در تأمین مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصل نامه حسابداری مالی، ۵(۱۹): ۲۱-۴۵.
۷. صفدری گلو شجردی، علیرضا؛ مصطفی متین پور و عماد رضایی، (۱۳۹۸)، دوره تصدی موسسه حسابرسی، تخصص حسابرس در صنعت و تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی، پنجمین کنفرانس بین‌المللی علوم مدیریت و حسابداری، تهران، موسسه آموزشی عالی مهر اروند و مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار

۸. عرب، روح اله و الهام صفری پور، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه قدرت مدیر عامل و تاخیر گزارش حسابرسی: آزمون تجربی نظریه های همسویی و سنگربندی، چهارمین کنفرانس ملی پژوهش در حسابداری و مدیریت، تهران، دانشگاه ادیبان

۹. قنبری، علیرضا و مهدی حسنی، (۱۳۹۸)، تاثیر مالکیت نهادی بر رابطه بین ارتباطات سیاسی و تاخیر در گزارش حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین کنفرانس ملی تحقیقات بنیادین در مدیریت و حسابداری، تهران-دانشگاه شهید بهشتی -دانشکده مدیریت و حسابداری، دبیرخانه دائمی کنفرانس.

۱۰. واعظ، سید علی و احمدی، وریا. (۱۳۹۳). "بررسی رابطه بین دو عامل حق الزحمه حسابرسی و تغییر حسابرسی با تاخیر در ارائه گزارش حسابرسی شرکت های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار". نشریه حسابداری سلامت. دوره ۳. شماره ۲(پیاپی ۸). تابستان ۱۳۹۳. صص ۷۷-۹۵.

11. Abdelsalam, O., Street, D. (2007). "Corporate governance and the timeliness of corporate internet reporting by U.K. listed companies". *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 16, 111-130.

12. Abdulla, J. Y. A. (1996). "The timeliness of Bahrain annual reports", *Advances in International Accounting*, 9, 73-88.

13. Abidin, S. and Ahmad-Zaluki, N.A. (2012). Auditor industry specialism and reporting timeliness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 65, 873-878.

14. Adzrin, R. and Ahmad, R. (2003). Audit delay and timeliness of corporate reporting: Malaysian evidence. Working Paper, University of Technology Malaysian.

15. Shahin Miah, (2018), Determinants of audit report lag: A meta-analysis, *International Journal of Auditing*, <https://doi.org/10.1111/ijau.12136>

16. Ayemere. Ibadin Lawrence, Elijah. Afensimi. (2015). Corporate Attributes and Audit Delay in Emerging Markets: Empirical Evidence from Nigeria. *International Journal of Business and Social Research*. 5(3):1-10.

17. Habib, A. and Bhuiyan, M.B.U. (2011). Audit firm industry specialization and the audit report lag. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20(1), 32-44.

18. Ibadin, I. M., Izedonmi, F. & P. O. Ibadin (2012). The association between selected corporate governance attributes, company attributes and timeliness of financial reporting in nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol. 3, No. 9, pp. 137-144.

19. Kam-Wah Lai, (2020), Audit Report Lag, Audit Fees, and Audit Quality Following an Audit Firm Merger: Evidence from Hong Kong, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Department of Accounting and Banking, Chu Hai College of Higher Education, Tuen Mun, Hong Kong, <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2019.100271>

20. Mouna, A. & Anis, J. (2013). Financial reporting delay and investors behavior: evidence from Tunisia. *International Journal of Management and Business Research*, Vol. 3, No. 1, pp. 57-67.

21. Turel, A., Turel, A., and Ciftci, H.N. (2013). IFRS Adoption and Audit LAG: Evidence from Turkey. *International Conference on Economic and Social Studies*, 10-11 May, 2013, Sarajevo.

Determining Factor Effecting Audit Report Lag in Companies Listed On the Tehran Stock Exchange

Nasrin Nemati¹

Davod Gorjizadeh^{*2}

Mohammad Hamed Khanmohammadi³

Date of Receipt: 2021/03/05 Date of Issue: 2020/03/21

Abstract

The delay in submitting the auditor's report in financial accounting has attracted the attention of academics and researchers due to the sensitivity of the timeliness of the published information. Accordingly, we examine the present study with the factors affecting the delay of audit reports in companies listed on the Tehran Stock Exchange. This research is a descriptive research in terms of practical purpose and in terms of nature with emphasis on correlation relations. The results of this research are based on the information of all companies listed on the Tehran Stock Exchange, which is based on financial statements from 1390 to 1397 are sample companies. The results showed that there is a significant inverse relationship between the size of the company, the size of the auditing firm, the tenure and the auditor's fee with the delay in the audit report. Also, there is a direct and significant relationship between the duality of the CEO's duty, the ownership of institutional shareholders and the concentration of ownership, the existence of an audit committee and the weakness of internal control with the delay of the auditor's report.

Keyword

Audit Report Lag, CEO Duplicity, ownership of institutional shareholders, audit committee, weak internal control

1. Master of Accounting Student, Auditing major, Department of Accounting, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran.
2. Lecturer, Department of Accounting and Management, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran. (Responsible author (supervisor): d.gorjizadeh@hnkh.ac.ir).
3. Lecturer, Department of Accounting and Management, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی